

РЕЦЕНЗІЇ

Сліденко І.Д.,

д.ю.н., головний консультант

Інституту законодавства Верховної Ради України

В ПОШУКАХ ДИКТРИНАЛЬНОГО ОПТИМУМУ (ДО ПРОБЛЕМИ ПРОЦЕСУ В КОНСТИТУЦІЙНОМУ ПРАВІ)

Однією з особливостей радянської правової доктрини було своєрідне «табу» на дослідження цілих пластів правової науки. Причина цього факту криється в ідеологічних обмеженнях, характерних для того періоду, специфічному розумінню держави та її співвідношення з правом, особливостям галузей права, що функціонували в межах соціалістичного права (Р. Давід). Результатом такого роду обмежень стали девіативні уявлення про цілі інститути характерні для західного права, як то приватна власність, права і свободи, розподіл влад. Деякі області права взагалі залишались поза увагою і були практично невідомі для тогочасних дослідників. І якщо для першої групи правових об'єктів, з проголошенням Україною незалежності, основне завдання полягало в значному корегуванні уявлень про них, то для другої – їх слід було фактично створювати заново. З усією впевненістю до числа таких об'єктів слід віднести процес в конституційному праві. Про те, що дана область практично відкривається заново, свідчить хоча б той факт, що навіть після двох десятиліть незалежності, даний напрямок практично знаходиться на етапі становлення.

Тим більш відрадним є той факт, що в цій царині з'являються роботи неординарні як за формою, так і за змістом. Не може не радувати і той факт, що ці дослідження виходять з під пера нової генерації науковців, що сформувались в умовах незалежності. Для них саме й є характерною незалежність та оригінальність поглядів, відсутність ідеологічних шор, широта поглядів та значна ерудованість. Синтез цих факторів має наслідком появу праць, що відкривають нові напрямки розвитку української науки конституційного права. З усією впевненістю до такого роду робіт слід віднести монографію молодого українського вченого-конституціоналіста Христини Приходько «Теорія конституційного процесу: доктринальні та прикладні аспекти»*.

Основні якості вказаної роботи – доктринальність і комплексність. Перед нами доктрина з розряду *profession de foi*, не бездоганна, зі своїми неоднозначностями, проте чітка і закінчена. Звичайно вести мову про те, що автор «закрив тему» цього напрямку наукових пошуків, навряд чи можливо, проте авторський стиль та логіка викладення матеріалу спонукає

---

* Приходько Х.В. Теорія конституційного процесу: доктринальні та прикладні аспекти : Монографія / Відп. ред. М.О. Баймуратов. – Тернопіль: Джура, 2010. – 292 с.

до дискусії у вибраному автором дискурсі. В цьому проявляється чи не найбільша цінність роботи.

Проте найбільша цінність безумовно полягає в своєрідній «наукоємності» дослідження. Вона ж, в свою чергу, проявляється в високому рівні аналітичності та бездоганному методологічному підході автора. В основі і першого, і другого лежить комплексність, без якої годі уявити будь-яку доктрину. До жалу, еkleктизм переважної більшості сучасних дослідників конституціоналізму проявляється саме на цих базисних рівнях. Не остання причина цього в суміші радянської освіти та відповідних поглядів, з необхідністю їх адаптації в принципово нових умовах незалежної державності, помноженої на трансформаційні процеси. В результаті з'являються різного роду фетиші, що є мало придатними як у вигляді теорії, так і, тим більше, для реалізації на практиці. Нічого цього немає в «Конституційному процесі...». Автор не йде на повіді у модних течій та авторів. Не видно в роботі банальних констатацій, що стали своєрідною візитівкою багатьох українських науковців, не звиклих до самостійного пошуку та академічної свободи, та символізують своєрідний тупик зрадянщених пошуків «темної кішки в темній кімнаті». Автор відстоює власний погляд на речі, зокрема конституційний процес, як вона його розуміє. Проте це не впертість невігласа від науки, а усвідомлений, досягнутий багаторічною роботою результат справді наукових пошуків.

Звичайно не з усіма положеннями авторської концепції можливо і слід погодитись. Так, надзвичайно широкий погляд автора на власне конституційний процес потребує подальших досліджень з відповідною і належною аргументацією. Делікатність автора нерідко, не дозволила назвати речі своїми іменами. Проте, як і в багатьох інших випадках, аргументації автора, виглядають незрівнянно солідніше, ніж наведені позиції науковців, що ще раз свідчить про наукову зрілість Христини Приходько.

Навіть мова та використовуваний автором категоріальний апарат свідчить про те, що українська наука конституційного права, змогла відірватись від радянського минулого, і знаходиться на самостійному етапі пошуків.

Щодо побажань, які можливо висловити молодому вченому-конституціоналісту, основне полягає в продовженні пошуків, проте з залученням західної доктринальної бази. Одне з небагатьох вразливих місць роботи – незадіяний потенціал західної науки права, що має незрівнянно більші досягнення у цій сфері. Думається, що справжньою окрасою, яка б надала доктринальній завершеності дослідженню, став би компаративно-правовий аспект. Вважаємо, що вирішення деякої проблематики означеної автором, а саме, зв'язок конституційного процесу і політики без урахування західних досліджень публічного права, політології, соціології, конституційної інженерії – є неможливим.

Дорогу осилить той, хто йде. Відрадно те, що вже на початку пошуків автор має чіткі орієнтири, які не дадуть йому заблукати в складних лабіринтах права. І це також своєрідна якість вказаної роботи.